

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

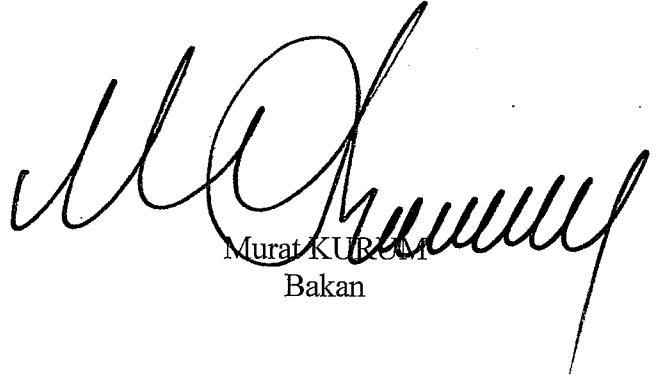
Sayı :30824082-610 - 536 7711
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

26 Aralık 2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURBAN
Bakan

EK:

- Liste (6 Adet, 8 Sayfa)
- Cevap Yazısı (107 Adet, 175 Sayfa)

**HATAY MİLLETVEKİLİ
SAYINSUZAN ŞAHİN'İN
TBMM 7/73010 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE AİT
SORULAR VE CEVABI**

SORULAR

Yüksek gelirli ülkelerin ürettikleri milyonlarca plastik atık, geri dönüştürülmek üzere ihracat yoluyla düşük ve orta gelirli ülkelere taşınmakta, başka bir deyişle Berlin veya Londra'da marketten alınan ürünlerin ambalajı Malezya, Vietnam veya Türkiye gibi ülkelere birinde yakılarak veya doğaya gelişigüzel bırakılarak bertaraf edilmektedir.

Ocak 2018 yılında Çin'in çoğu plastik maddeyi kapsayan atık ithalatını yasaklamasıyla birlikte çöp ihracatı için yeni rotalar belirlenmiş, Çin'in ardından Malezya, Vietnam ve Tayland'ın da plastik atık ithalatına kısıtlama getirmesiyle, Türkiye Avrupa'nın yeni plastik atık rotası haline gelmiştir. Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye gönderilen plastik atıkların miktarı Eurostat verilerine göre 2004'ten bu yana 196 kat artmış, Türkiye yalnızca Avrupa'dan 2020 yılında 656.960 ton plastik atık ithal etmiştir. Bu rakamın 209.642'si sadece İngiltere'ye ait iken, bu rakam bir önceki seneye göre %36 artmıştır. Almanya ise 136.083 ton ile %102 artışla 3. ihracatçı konumuna gelmiştir.

Türkiye'de plastik atık ithalatının kontrolsüz artışıyla beraber, çok sayıda yasa dışı plastik çöp döküm veya yakım faaliyeti önce İzmir, daha sonra İstanbul ve ağırlıklı olarak Adana'da rapor edilmiştir, ilk olarak The Guardian tarafından 2018 yılında İngiltere'den Türkiye'ye ihraç edilen plastik atıkların akıbetinin sorgulandığı haberle kamuoyunda yankı uyandıran plastik atık ithalatı, daha sonra birçok uluslararası basım-yayın kuruluşu tarafından da gündeme getirilmiştir. Aynı dönemde, Greenpeace Akdeniz tarafından İzmir Kemalpaşa ilçesindeki bir evin arka bahçesinde İtalya'dan ithal edilmiş tonlarca karışık plastik çöpün yasa dışı olarak depolandığı tespit edilmiştir. Bu olayla birlikte Türkiye'nin ithal ettiği plastik atıkların bir kısmının yasa dışı bir şekilde bertaraf edildiği kesinleşmiştir. Daha sonra Adana'da BBC tarafından ortaya konulan görüntüler İngiltere'den getirilen plastik atıkların da açıkça geri dönüşmediğini ve yasa dışı bir şekilde işlem gördüğünü gözler önüne sermiştir. Bunu takiben yapılmış Greenpeace İngiltere ve Almanya'da yapılan saha araştırması da bu ülkelerin çöplerinin Adana'nın toprağına, suyuna nasıl karıştığını ve yakılarak havayı nasıl zehirlediğini ortaya koymuştur.

Yasal ve yasadışı olarak ülkemize ithal edilen plastik atıklar Türkiye'nin deniz, hava ve toprağını tehdit eder boyuta gelmiştir. Greenpeace Akdeniz ve Almanya'nın Ekim 2020'de ve yine Greenpeace Akdeniz, İngiltere ve Almanya'nın ortak olarak Nisan 2021'de yaptığı araştırmalarda tespit ettiği bilgiler ışığında 15-16 Nisan 2021'de içeriği belirsiz ve kontamine olmuş plastiğin çevreye dökülmesi ve açıkta yakılmasının insan ve çevre sağlığı üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla Adana il sınırları içerisindeki 5 farklı çöp döküm sahasından toprak, kül, su ve nehir dibi çamuru örnekleri Greenpeace Araştırma Laboratuvarı'nda incelenmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; tüm lokasyonlarda, birçoğunun plastiklerin yanması sırasında üretildiği bilinen çok geniş yelpazede zehirli kimyasalların bulunduğu; toprak ve kül örneklerinde kanser vb. ciddi sağlık problemleri yarattığı bilinen ve vücutta birikerek uzun vadede ciddi sağlık problemleri yaratan klorlu dioksin ve furanlara yüksek düzeylerde rastlandığı; incelenen lokasyonlardan bazılarında tespit edilen dioksin ve furan miktarları şimdiye kadar Türkiye'de toprakta tespit edilen en yüksek düzeylerden biri olduğu; incelenen lokasyonlarda tespit edilen klorlu dioksin ve furan miktarlarının, yakın noktalardan alınan kirletilmemiş kontrol toprak örneklerine göre Yüreğir/İncirlik sahasında yaklaşık 400.000 kat; Seyhan/Yenidam sahasında 8000 kat daha yüksek miktarlarda olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada tespit edilen tüm zararlı kimyasalların çocuklarda büyüme bozukluklarına, hormonal bozukluklara, üreme bozukluklarına, organ hasarlarına

(karaciğer ve böbrek), kardiyovasküler hastalıklara veya solunum hastalıklarına neden olduğu ve çeşitli kanserleri tetikleyebildiği not düşülmüştür.

Bu bilgiler ışığında;

1-Ülkemize ithal edilen plastik çöpler ne şekilde değerlendirilmektedir?

2-Tehlikeli kimyasal içeren ve yaygın bir kirliliğe yol açma potansiyeli olan plastik çöpler neden ülkemize ithal edilmektedir?

3-İngiltere ve Alman hükümetlerinin hem OECD hem de OECD üyesi olmayan ülkelere plastik atık göndermeye devam etmesi, Türkiye'de tespit edilen yasa dışı boşaltma ve açık yakma faaliyetlerinin gelecekte de devam edeceği endişesini arttırmaktadır. Bu çerçevede uluslararası çevre mevzuatının temel ilkelerinden birisi olan "ihtiyatlılık ilkesi"nin ve herkesin sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşam hakkı ilkeleri doğrultusunda plastik ihracatının yasaklanması söz konusu mudur?

4-Plastik çöp atığı ithalatı, 2019 yılında Bakanlığınız tarafından uygulamaya konan Sıfır Atık ithalatı hedefine aykırı değil midir?

5-Plastik atık ithalatının sonuçları, sağlığa etkileri konusunda Bakanlığınız tarafından detaylı bir araştırma yapılmış mıdır? Yapılmışsa sonuçları ne olmuştur, bu çerçevede hangi önlemler hayata geçirilmiştir?

Özellikle ithal plastik atıkların yasa dışı olarak döküldüğü ve açıkta yakılması için kullanılan kirlenmiş alanların hem atık plastik ve onların yanmasıyla oluşan küllerin hem de alttaki kirlenmiş toprakların temizlenmesi ve rehabilitasyonu ile bölgede yaşayan vatandaşlarımızı da kapsayacak bir eylem planı hazırlanması söz konusu mudur?

6-Türkiye'ye ithal edilen plastik atıklar herhangi bir denetimden geçmekte midir?

7-Yasa dışı ve çevreye zararlı atık yönetimini önlenmesinin bir gereği olarak atıkların nerede ve nasıl bertaraf edildiği bilgisi paylaşılmakta mıdır? Yasadışı yollarla ithal edilen atıklar nereye dökülmektedir? Bu konuda tespit edilmiş bir usulsüzlük var mıdır? Ceza kesilmiş midir?

8-Türkiye'de tespit edilen kaçak çöp boşaltma ve açık yakma alanları tespit edilmiş midir? Bu konuda herhangi bir işlem yapılmış mıdır?

CEVAP

Çevre Kanunu gereğince geri dönüşüm amacıyla, ekonomik değere haiz bazı tehlikesiz atıkların ithaline izin verilmektedir. Tehlikeli atıkların, geri kazanımı mümkün olmayan atıkların ve çöplerin ithalatı ile bertaraf amaçlı atıkların ithalatı yasaktır. Mevzuat kapsamında atık plastikler, metal hurda, atık kâğıt, atık cam, tekstil atıkları vb. atıklar, Bakanlığımızdan Geçici Faaliyet Belgesi veya Çevre İzin ve Lisans Belgesi ile Atık İthalatçısı Kayıt Belgesi alan geri kazanım tesisleri tarafından geri dönüşüm amacıyla ithal edilmektedir. Avrupa'dan Türkiye'ye gelen atık plastikler ham madde olarak kullanılmakta, geri dönüştürülerek yeni ürünler elde edilmekte ve ekonomiye katkı sağlanmaktadır.

Sektörde ihtiyaç duyulan ham madde temini yerli imkânlarla ve Sıfır Atık Projeyle artırılmaktadır.

Atıklar, ilgili mevzuat kapsamında yalnızca radyasyon panellerinin olduğu 27 adet ihtisas (sınır) gümrük idarelerinde Bakanlığımızca denetimler yapılmak ve uygunluğu onaylanmak suretiyle ithal edilebilmektedir.

Sahada belge ve fiziki kontroller yapılmadan hiçbir atık ithalatına izin verilmemekte olup, yapılan kontroller sonucunda uygun bulunmayan atıkların ithalatına izin verilmeyerek mahrece iade işlemleri başlatılmaktadır. Bakanlığımızca geri kazanım tesislerinin, üretim kapasitelerinin en fazla %50'si kadar atık ithalatı yapmalarına izin verilmektedir. Karışık türde plastiklerin ithalatı yasaklanmıştır.

Plastik atık ithalatı yapacak tesislere ek kriterler ve çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla mali teminat zorunluluğu getirilmiştir. İthal edilecek atıkların gümrükten tesise varıncaya kadarki süreç mobil atık taşıma sistemi (MoTAT) ile takip edilmeye başlanmıştır. Ayrıca, ithal edilecek plastik atıklardaki kontaminasyon % 1 ile sınırlandırılmıştır.

Adana'da plastik atıkların döküldüğü ve yakıldığı yönündeki iddialarla basına yansıyan haberlere istinaden 2022 yılında Bakanlığımız merkez teşkilatından uzman bir ekip bölgeye gönderilmiş, haberde bahsedilen alanlardan 11 farklı lokasyondan alınan numunelerin Bakanlığımız Çevre Referans Laboratuvarında yapılan ve yine Bakanlığımız web sayfasında kamuoyu ile paylaşılan analiz sonuçlarına göre, alınan numunelerin toprak kirliliği ile ilgili mevzuatta verilen jenerik sınır değerlerin altında kaldığı, insan ve çevre sağlığı açısından risk oluşturmadığı tespit edilmiştir.

2021 yılında, Adana İli'nde Bakanlığımızca gerçekleştirilen denetimlerde, plastik geri kazanımı sonucu oluşan bakiye atıkları lisanslı bertaraf tesislerine göndermeyerek araziye döken şahıslar tespit edilmiş, Çevre Kanunundaki idari para cezaları uygulanarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Çevreyi Kasten Kirliletme başlıklı 181. Maddesi gereği Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulmuştur. Ayrıca atık dökülen alanlar Bakanlığımızca temizlettirilmiştir, sahadaki atıklar lisanslı bertaraf tesislerine gönderilmiştir. 2022 yılında da devam eden denetimlerimizde yeni bir atık dökümü tespit edilmemiştir.

Son 4 yılda Türkiye genelinde bulunan atık bertaraf ve geri dönüşüm tesislerine yönelik 32.161 adet denetim gerçekleştirilmiş ve Çevre Kanununa aykırı faaliyette bulunduğu tespit edilen 1.952 tesise yaklaşık 412 Milyon TL idari para cezası uygulanarak 249 tesis ile ilgili faaliyet durdurma kararı alınmıştır.